

ІСТОРІЯ МОВИ. ТЕРМІНОЛОГІЯ

УДК 271.4 (092):811. 161.2

DOI: 10.31651/2226-4388-2021-30-6-13

ТАКТИКА СОЛІДАРИЗАЦІЇ В РЕАЛІЗАЦІЇ КОМУНІКАТИВНОЇ СТРАТЕГІЇ ПЕРЕКОНАННЯ В ПРОПОВІДНИЦЬКОМУ ДИСКУРСІ

*О. Ю. Зелінська, доктор філологічних наук, професор кафедри української мови та
методики її навчання Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини (Умань, Україна)*

e-mail: zelinska67@ukr.net

ORCID: 0000-0002-7965-428X

Проповідь належить до різновидів інституційного релігійного дискурсу. Специфіка комунікативної ситуації в проповідницькому дискурсі має ієрархічний характер, вона зумовлена вищим статусом проповідника як релігійного діяча. Для здійснення переконувального впливу на адресата в проповідницькому дискурсі автори проповідей активно використовують мовну тактику солідаризації. Тактика солідаризації спрямована на зближення з адресатом, нівеляцію дистанції між промовцем-проповідником та адресатами-вірянами, на створення довірливої атмосфери. В основі тактики – психологічна потреба людини перебувати серед однодумців, бути серед рівних, належати до кола «своїх». Автори проповідей використовують різні мовні прийоми для реалізації тактики солідаризації: повідомлення інформації про спільність з адресатом: підкреслення належності до християнської віри, до одного кола релігійної спільноти, акцент на спільних цінностях і життєвих перспективах, спогади про дитинство, однакові переживання й почуття; прийом підключення адресата до спільної дії, декларування підтримки та співпереживання.

Ключові слова: проповідь, проповідницький дискурс, мовні тактики, мовні стратегії, мовна тактика солідаризації, мовний вплив на адресата, переконування.

Актуальність. У межах функціонального підходу до вивчення мови актуальним напрямом лінгвістичних студій є дослідження мовленнєвого впливу та механізмів його здійснення. Українські лінгвісти, спираючись на значні досягнення зарубіжних науковців, активно вивчають комунікативні стратегії мовного впливу й тактики їхньої реалізації. Упродовж останніх десятиліть чітко окреслені тенденції до вивчення прагматичних аспектів комунікативного процесу в різних сферах, особливо в політичному та рекламному дискурсах. Менш вивченим у цьому аспекті є релігійний, зокрема проповідницький, дискурс, що зумовлює актуальність пропонованої праці.

Мета статті – описати мовні прийоми реалізації тактики солідаризації в проповідницькому дискурсі.

Матеріалом дослідження стали тексти проповідей українських релігійних діячів православної, католицької та греко-католицької конфесій, а також вітальні й пастирські послання, урочисті промови.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Одним із ґрунтовних досліджень мовних стратегій і тактик в українському мовознавстві є монографія І. Шкіцької. У цій праці авторка поставила завдання з'ясувати сутність та специфіку мовної репрезентації маніпулятивних тактик позитиву шляхом комплексного аналізу структурно-семантичних, стилістичних і комунікативно-прагматичних особливостей висловлень, що їх реалізують з урахуванням соціокомунікативних аспектів спілкування [12], крім того, в окремій публікації І. Шкіцька схарактеризувала тактику солідаризації як одну з тактик маніпулятивної стратегії позитиву, виокремила основні прийоми та з'ясувала мовні особливості її реалізації [13]. В українській лінгвістиці мовні тактики солідаризації розглядали здебільшого на матеріалі політичного дискурсу. Л. Монастирська вивчала комунікативні стратегії переконання, що застосовує лідер у натовпі, як вони впливають на

вибір комунікативних стратегій та тактик впливу на широкий загал [9]. Т. Ананко проаналізувала комунікативні стратегії і тактики на матеріалі передвиборчих промов кандидата в президенти США Хіларі Клінтон, виявила риси, характерні для реалізації аргументативної комунікативної стратегії, спрямованої на раціональний вплив на адресата [1]. Водночас зауважимо, що питання комунікативних стратегій і тактик у сучасній лінгвістиці перебуває на етапі активного опрацювання, терміни, які виражають ці поняття, не мають однозначної дефініції й типології, ті самі мовні феномени можуть бути трактовані і як мовні стратегії, і як мовні тактики.

Дослідники, які розкривають різні аспекти мовних стратегій і тактик, зазвичай покликаються на працю О. Іссерс, де авторка вбачає мету будь-якої мовної стратегії в корекції моделі світу адресата. Творчо реалізувати стратегію можна різними способами, їхньою комбінацією залежно від ситуації. Мовну тактику О. Іссерс трактує як мовленнєву дію, що сприяє реалізації стратегії, складниками мовної тактики є прийоми або комунікативні ходи – інструменти реалізації тактики [8, с. 109–117].

Серед досліджень, у яких описано риси проповідницького дискурсу, назовемо праці О. Антипової, О. Зелінської, О. Петришиної. О. Антипова з'ясовує специфіку лінгвофілософських засад сучасного релігійного дискурсу та висвітлює тенденції розвитку мови релігії крізь призму соціокультурних чинників [2, с. 36–39]; О. Петришина визначила критерії сучасного українського проповідництва як інституційного спілкування й зауважила, що дискурсний підхід передбачає врахування прагматичної інформації, реалізованої в процесі взаємодії адресанта (проповідника) й адресата (вірянина) [10, с. 337]. Окремі мовні засоби, що забезпечують вплив на адресата, авторка цієї статті описала на матеріалі пастирських послань А. Шептицького, подала загальний огляд морфологічних засобів української мови, що слугували забезпеченню переконувальної сили пастирських послань [6], описала засоби вираження застережень у творах А. Шептицького [7], розкрила специфіку використання займенників та дієслів для реалізації різних мовних тактик впливу на адресата в текстах пастирських послань [8].

Результати дослідження та їх обговорення. Науковці, які вивчають феномен мовного впливу, суголосно висловлюють загальний висновок, що здебільшого мовний вплив спрямовано на те, щоб змусити адресата діяти в інтересах мовця. Однак у релігійній комунікації, зокрема в проповідництві, діяльність комуніканта спрямована на інтереси реципієнта. Дослідники зауважують, що релігійний дискурс від інших видів інституційних дискурсів вирізняє прозора й відкрита, а не завуальована презентація та утвердження цінностей і норм [11, с. 283; 4, с. 64]. Завдання проповідника, крім тлумачення Святого Письма, полягає в тому, щоб через словесне переконання змінити або утвердити моральні ціннісні орієнтири вірян задля їхнього блага. Провідник, виголошуючи проповідь, має на меті переконати адресатів дотримуватися релігійних норм або ж змінити спосіб життя, якщо воно не узгоджене з ними. Д. Здункевич-Єдинак ознакою переконувального впливу називає його спрямованість одночасно на інтелект, емоції й волю адресата [15, с. 13–16, 37]. К. Василенко кваліфікує переконування як процес переважно вербального впливу на слухача / аудиторію, щоб сформувати в реципієнта стійкі судження, оцінки або змінити його поведінку за наявності при цьому свободи волі й здатності раціонально мислити [3, с. 23]. Отже, можемо підсумувати, що найістотніша ознака переконування полягає в тому, що бажану для мовця корекцію картини світу адресат повинен здійснити добровільно, без насилля й маніпуляцій, через це переконувальна стратегія є основною в проповідницькому дискурсі.

Специфіка комунікативної ситуації в проповідницькому дискурсі має ієрархічний характер. Провідник займає домінантне положення, він має авторитет, підтримуваний інститутом Церкви, високий рівень компетентності в галузі релігійних знань [14, с. 118–119]. Щоб посилити переконувальний вплив та до певної міри послабити дистанцію, проповідник вдається до тактики солідаризації з адресатами. І. Шкіцька тактику солідаризації з адресатами тлумачить як таку, що спрямована на демонстрацію близькості, спільності, однакості з

партнером, готовності до співпраці. В її основі лежить потреба людини бути членом різних спільнот – сім'ї, друзів, однодумців, колективу тощо [13, с. 40].

Аналізуючи мовні тактики в текстах проповідей, будемо дотримуватись усталеної в мовознавстві схеми: *стратегія – тактика – прийом*.

Досліджуваний матеріал демонструє, що для реалізації тактики солідаризації з адресатом проповідники вдаються до різних мовних прийомів. Автори проповідей продуктивно використовують повідомлення інформації про спільність з адресатом. Священник наголошує на речах, які об'єднують його й вірян, розкриває, що для них є спільним. Передусім промовець акцентує на тому, що й він, і віряни належать до одного кола релігійної спільноти – і це найважливіше, що об'єднує їх. Інструментом реалізації цього прийому є лексичні засоби мови, а саме назви осіб за належністю до релігійної конфесії, наприклад, *християни, католики, віруючі люди*: *На щастя ми, католики, не викинули з нашого життя Божої Матері. Ми не сказали, як в протестантському русі, що Її не потребуємо. Ми завжди приходимо до Неї, потребуємо Її опіки* (Мокшицький, Проповідь до молоді); *Є ще й інший мотив того, що ім'я Мати, яким ми звертаємося до Богородиці, є для нас, християн, таким дорогим і близьким: цим іменем звертався до Неї наш Спаситель і Господь Ісус* (Дзюрах, Взяти Богородицю до себе); *Ця зустріч відбувається у спільноті віруючих людей, тобто тих, котрі визнають ті самі істини, котрі керуються тим самим законом і єднаються навколо Одного Бога* (Мокшицький, Гомілія під час Євхаристії). Ідея спільності з вірянами посилюється за допомогою протиставлення «свої» – «інші», увиразнення окремішності від тих, хто не є християнами: *Християни в усі часи і в усіх народах мали одну рису, яка відрізняла їх від інших людей* (Святослав, Проповідь в неділю Самарянки).

У промовах священники нагадують слухачській аудиторії, що їх усіх об'єднують спільні цінності. У цьому випадку уживають лексеми з ціннісною семантикою (*цінність, добро, милосердя* тощо): *Ми живемо життям Христа, коли як Він являємо милосердя потребуючим: коли навчаємо, втішаємо і допомагаємо нашим ближнім. В нашому християнському навчанні, у катехизмі, ми маємо довгу традицію заохочення наслідувати Христа через визначення вчинків милосердя* (Мокшицький, Кожна сім'я...). У наведеному далі фрагменті з проповіді цю інформацію виражено атрибутивом *спільний* із подальшою вказівкою на конкретну цінність (*церква, любов, молитва*): *Ми маємо спільне добро; цим добром є Церква. До чого нас сьогодні Господь запрошує? Запрошує, щоб ми тривали в Його любові, щоб ми святкували цю неділю Неділю радості, й цією радістю ділилися. А все це береться з нашої молитви, з нашої близькості з Богом (CREDO)*.

Як прийом реалізації тактики солідаризації проповідники використовують повідомлення інформації про спільне минуле. Таку інформацію несуть згадки про дитинство, які є особливо трепетними для багатьох, а це створює відповідний настрій у слухачів, посилює почуття єднання: *В дитинстві ми всі молилися на колінках вечором і не раз, втомлюючись, під час молитви опускалися, сідаючи на п'яти своїх ніг, а наша мама, тато, бабуся чи дідусь все підбадьорювали нас, спонукаючи належно розмовляти з Богом* (Галич, Проповідь Різдво Пресвятої Богородиці); *Хіба не траплялося, що хтось в дитинстві сказав нам мудрі, але загадкові слова. Ми тоді пропустили їх повз вуха, не звернули на них уваги. Але потім, подорослішавши і набувши власного життєвого досвіду, ми раптом пригадуємо ці слова. І вони прочитуються зовсім інакше. Вони допомагають нам по-новому усвідомити своє місце в житті, стосунки з оточенням* (Ісіченко, Проповідь на день П'ятдесятниці). Акцент на однакових відчуттях, спільному досвіді, спогадах зближує адресата з реципієнтами, створює відчуття давнього знайомства.

На об'єднання з адресатами спрямовані повідомлення про спільність життєвої перспективи: *Ми будемо свою перспективу так, щоб не зрадити великих патріархів, які були окрасою нашої Церкви* (Ісіченко, Проповідь на день пам'яті вчч. Димитрія Солунського); *Той знак нагадує нам, що ми маємо відродитися і сповнені надії, піти за*

Богом, котрий є сильніший від наших слабкостей (Мокшицький, Гомілія під час Святої Меси Попільної Середи).

Тактика солідаризації полягає в ототожненні себе з адресатами. Проповідник не відмежовує себе від аудиторії, а коли йдеться про життєві помилки, священник говорить про себе як звичайну людину, яка теж може помилитися, водночас окреслює спосіб, як можна виправити прикру ситуацію, якщо така сталася: *Проте, якщо трапиться, що впадемо в гріх, то не впадаймо у відчай, не зневірюймося, а дозвольмо, щоб Ісус нас відишував, як ту загублену вівцю, пригорнув нас до свого серця, огорнув нас у Святій Сповіді водами милосердя* (Дзюрах, Святкувати пасху); *Але коли нам трапиться таке лихо, що впадемо у гріх, а це, на жаль, стається досить часто, не слід заперечувати своїх гріхів, а радше з повною довірою віддати їх у руки Божі щирим визнанням у Таїнстві Покаяння* (Дзюрах, Ми є грішниками).

Тактика солідаризації зі слухачами може бути реалізована і як декларування намірів піклуватися про вірян і підтримувати їх у скрутний чи важкий для них час: *Природньо, що в таких непростих обставинах опановують нас ці прикрі почуття, тому я хочу бути в цей час поруч із вами – в молитві та співпереживанні. В своєму серці та в молитві розділяю з вами всі ті прикрі почуття, які супроводжували вас останнім часом та продовжують супроводжувати й сьогодні: почуття горя й смутку, спричинені втратою рідної особи, болю й страждання від прикрого досвіду в боротьбі з різними фізичними й душевними хворобами, почуття страху й тривоги, яке виникає внаслідок роздумів про застрашій день чи взагалі про майбутнє своє, своєї родини чи держави...* (Бубній, Великодне привітання).

Активно використовують священники прийом підключення адресата до спільної дії. Унаслідок цього адресати стають співтворцями проповіді в процесі її виголошення. Мовними виразниками спільних дій проповідника й слухачів є:

1) дієслова на позначення процесу слухання: *Сьогоднішнє Євангеліє від Луки, уривок, що ми часто в храмі чуємо, називають Богородичним* (Галич Ілля, Проповідь на свято Покрови);

2) дієслова на позначення когнітивних процесів (**думати, роздумувати, зрозуміти, вчитися, учити, знати**): *Вчора ми роздумували про Доброго самарянина. Ісус Христос є для нас Добрим самарянином; той, який похиляється над нашими ранами, який миє наші рани, вином і оливою натирає, бере на свої плечі, піклується про нас. І сьогодні я б хотів, аби ми роздумували над тим, що Господь нас повертає до спільноти (CREDO); Можемо роздумувати над тим, чи легко було Йій погодитися на таку Божу волю, коли перед Нею з'явився Архангел Гавриїл; Цей короткий погляд на історію того місця, нехай дозволить нам краще зрозуміти величність і масштаб тієї коронації* (Мокшицький, Гомілія з нагоди коронації фігури Матері Божої Фатімської); *От цьому нас учить сьогоднішнє Священне Писання. Бачите, маленький уривок, усього кілька рядків, а відкривається в ньому безодня всякої премудрості. А якби ми усе Священне Писання знали, те вся голова наша й усі серце наповнилися б цією премудрістю Божою* (Галич І, Проповідь на свято Покрови); *Живучи в цьому світі, ми вчимося пізнавати Христа* (Ісіченко. Проповідь на день пам'яті вчч. Димитрія Солунського).

Таку ж роль виконують лексеми на позначення психічних процесів:

– дієслова зі значенням «привернути увагу»: *Звернімо свою увагу на те, що народилася Марія не ніби з похоті, яка є в молодому подружжі, а від пристарілих, сповнених досвіду духовного і благодійного життя, стареньких Йоакима та Анни, котрі, постячи і молячись, довірили своє життя Богові* (Галич, Проповідь на Різдво Пресвятої Богородиці);

– процесів пам'яті (**пригадати, згадати, запам'ятати**): *Тут ми можемо пригадати собі слова Ісуса, коли Він говорить, що через пізнання правди приходить свобода* (Мокшицький, Мокшицький, Гомілія під час Євхаристії); *Тому сьогодні, коли зустрічаємося і згадуємо факт Народження Сина Божого у Вифліємі, коли ми сповнені*

радості співаємо колядки і хочемо бути свідками присутності Бога між нами, запам'ятаймо, що це звершиться лише через наше автентичне життя, а не тільки через декларації (Мокшицький, Гомілія на святій месі освячення мира);

– лексичні одиниці зі значенням «дивитися», ужиті з переносним значенням: *І в сьогоднішньому Євангелії ми бачимо Ісуса Христа біля криниці* (Святослав, Проповідь у неділю самарянки 2); *Щоб зрозуміти зміст цієї події, її значення, зокрема для нас сьогодні, пригляньмося і глибше прислухаймося до того слова, яке Бог нам промовляє у це свято* (Святослав, Проповідь у квітну неділю); *Погляньмо на події, які описують нам євангелісти* (Мокшицький, Гомілія на святій месі освячення мира).

Співучасть у творенні проповіді священники виражають образними засобами мови. Спостерігаємо, що слухання й розмірковування над змістом проповіді часто передано через образ руху, мандрівки, дороги, по якій прямує проповідник разом зі своїми слухачами: *Ідучи далі у нашому спогляданні на сім'ю, відкріймо, що вона є святилищем і вогнищем любові, яке створює родину і зв'язує сердечним ланцюгом її членів, творячи цим символ безмежної Божої любові* (Мокшицький, Гомілія під час Євхаристії); *Продовжуємо нашу спільну мандрівку віри, мандрівку, яка триває безперервним потоком благодаті вже понад дві тисячі років. Ми в першому читанні з Діянь святих апостолів читали і чули, як динамічно розвивалася і поширювалася первісна Церква* (Дзюрах, Ми потребуємо убогих); *Продовжуємо нашу духовну мандрівку, заглиблюючись у зміст і значення семи Святих Таїнств Христової Церкви* (Святослав, Прощення гріхів); *Дорогі в Христі брати і сестри, продовжуємо з вами нашу містагогійну дорогу, заглиблюючись у Таїнства християнського втаємничення* (Святослав, Причастя). До таких засобів удаються зазвичай перед виголошенням проповіді, створюючи відповідну емоційну атмосферу, налаштовуючи вірян на сприйняття.

Висновки та перспективи. Важливим інструментом реалізації стратегії переконування в проповідницькому дискурсі є тактика солідаризації з аудиторією. Досліджувані тексти демонструють різноманітні прийоми для реалізації тактики солідаризації: повідомлення інформації про спільність з адресатом; прийом підключення адресата до спільної дії, декларування підтримки та співпереживання. Спостерігаємо, що автори проповідей цілеспрямовано добирають мовні ресурси для втілення тактики солідаризації.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в системному вивченні комплексу тактик, які застосовують для реалізації стратегії переконування в проповідницькому дискурсі.

Список скорочень джерел

Бубній, Великодне привітання – Бубній М. Великодне привітання преосвященного владыки Михайла Бубнія, екзарха Одеського, URL : <https://synod.ugcc.ua/data/velykodn-pryvitannya-vladyky-myhayla-bubniya-lyubov-i-myloserdya-mayut-velyku-sylu-prytyagannya-5935/>.

Галич, Проповідь на свято Покрови – Галич І. Проповідь на свято Покрови Жовтень 14, 2020. URL: <https://chinadievo.church.ua/2020/10/14/propovid-na-praznik-pokrov>.

Галич, Проповідь на Різдво Пресвятої Богородиці – Галич І. Проповідь на свято – Різдво Пресвятої Богородиці опубліковано 21 вересня 2020. URL: <https://chinadievo.church.ua/category/novini/> <https://chinadievo.church.ua/2020/09/21/propovid-na-svyato-rizdvo-presvyatoji-bogorodici>.

Дзюрах, Ми потребуємо убогих – Дзюрах Б. Ми потребуємо убогих, щоб наше серце не зігнуло в розкошах чи не закам'яніло у байдужості. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-bogdan-dzyurah-my-potrebumo-ubogyh-shchob-nashe-sertse-ne-zignulo-v-rozkoshah-chy-ne-zakamyaniло-u-bayduzhosti-6141>.

Дзюрах, Взяти Богородицю до себе – Дзюрах Б. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-bogdan-dzyurah-vzyaty-bogoroditsyu-do-sebe-987/>.

Дзюрах, Ми є грішниками – Дзюрах Б. Ми є грішниками, яких безмежно любить Бог. Проповідь у Неділю про митаря і фарисея. URL : <https://synod.ugcc.ua/data/my-grishnykamy-yakyh-bezmezno-lyubyt-bog-vladyka-bogdan-dzyurah-u-nedilyu-pro-mytarya-i-faryseya-5295/>.

Дзюрах, Святкувати пасху – Дзюрах Б. Святкувати Пасху означає святкувати перемогу над гріхом і над смертю, яка є наслідком гріха. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-bogdan-dzyurah-svyatkuvaty-pashu-oznacha-svyatkuvaty-peremogu-nad-grihom-i-nad-smertyu-yaka-naslidkom-griha-6092/>.

Ісиченко, на день Димитрія Солунського – Ісиченко І. Проповідь на день пам'яті вчч. Димитрія Солунського URL: <http://www.bishop.kharkov.ua/sermon>.

Ісиченко, Проповідь на день П'ятдесятниці – Ісиченко І. Проповідь на день П'ятдесятниці. Виголошена архієпископом Ігорем (Ісиченком) 7 червня 2020. URL: <https://drive.google.com/file/d/1rXHivE4hOHEK1SUWstkzC-3DXdyqd36b/view>.

Мокшицький, Гомілія ... Матері Божої Фатимської – Мокшицький М. Гомілія з нагоди коронації фігури Матері Божої Фатимської Митрополита Львівського Архієпископа Мечислава Мокшицького з нагоди коронації фігури Матері Божої Фатимської у Санктуарії в Крисовичах і на початок Фатимського Року у львівській архідієцезії. URL: http://rkc.lviv.ua/news_view-Gomiliya_Mutropoluta_Lvivskogo_Arxiyeuskopa_Mechuslava_Mokshuckogo_z_nagodu_koronacii_figuru_Materi_Bozhoi_Fatimskoi_u_Sanktuarii_v_Krusovuchax_i_na_pochatok_Fatimskogo_Roku_u_Lvivskij_arxidiecezii_-ua.

Мокшицький, Гомілія під час Свхаристії – Мокшицький М. Гомілія під час Свхаристії зі спільнотами Руху Світло-Життя. URL: http://rkc.lviv.ua/news_viewGomiliya_Arxiyeuskopa_M_Moshuckogo_pid_chas_YEvхаристii_zi_spilnotamu_Ruhu_Svitlo_ZHuttya_i_Ordenom_Lucariv_Kolumba_u_kapluci_Mutropoluchoi_Kurii_30_sichnya_2016_roku-ua.

Мокшицький, Гомілія під час Святої Меси Попільної Середи – Гомілія Архієпископа М. Мокшицького під час Святої Меси Попільної Середи 2016 року у Львівській Катедрі URL: http://rkc.lviv.ua/news_view-Gomiliya_Arxiyeuskopa_M_Mokshuckogo_pid_chas_Svyatoi_Mesu_Popilnoi_Seredu_2016_roku_u_Lvivskij_Kat-edri-ua.

Мокшицький, Гомілія на святій месі освячення мира – Гомілія Митрополита Львівського архієпископа Мечислава Мокшицького на Святій Месі освячення Мира у Великий Вівторок, URL: http://rkc.lviv.ua/news_view-Gomiliya_Mutropoluta_Lvivskogo_arxiyeuskopa_Mechuslava_mokshuckogo_na_Svyatij_Mesi_osvyachennnya_Mura_u_Velukuj_Vivtorok_-ua.

Мокшицький, Кожна сім'я... – Мокшицький М. Кожна сім'я має дві опори. URL: http://rkc.lviv.ua/news_view-Kozhna_simya_maye_dvi_oporu_odna_ce_lyubov_a_druga_zhuttya_Arx_M_Mokshuckuj_do_simej_u_Vinnuci-ua.

Мокшицький, Проповідь до молоді – Проповідь архієпископа Мечислава Мокшицького в часі Святої Меси для учасників XV Салетинської зустрічі молоді в Лановичах. URL: http://rkc.lviv.ua/news_view-Propovid_arxiyeuskopa_Mechuslava_Mokshuckogo_v_chasi_Svyatoi_Mesu_dlya_uchasnikiv_XV_Saletunskoi_z_ustrichi_molodi_v_Lanovuchax-ua.

Святослав, Проповідь в неділю Самарянки – Проповідь Блаженнішого Святослава в неділю Самарянки у Чернівцях біля ікони «Надія безнадійних». URL: <https://synod.ugcc.ua/data/propovid-blazhennishogo-svyatoslava-v-nedilyu-samaryanky-u-chernivtsyah-bilya-ikony-nadiya-beznadiynih-6164/>.

Святослав, Проповідь у неділю самарянки 2 – Проповідь Блаженнішого Святослава, Отця і Глави Української Греко-Католицької Церкви, у Неділю самарянки під час Літургії в соборі Воскресіння Христового. URL: http://ugcc.ua/official/head.ugcc/propovidi/spich2020/propov%D1%96d-blazhenn%D1%96shogo-svyatoslava_u_n-ed%D1%96lyu-samaryanky_p%D1%96d-chas_l%D1%96turg%D1%96i_v-sobor%D1%96-voskres%D1%96nnya_hristovogo_89694.html.

Святослав, Проповідь у квітню неділю – Проповідь Блаженнішого Святослава у Квітню неділю. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/propovid-blazhennishogo-svyatoslava-u-kvitnyu-nedilyu-5868/>.

Святослав Причастя – Святослав: Причастя Тіла і Крові Спасителя є причастям вічного життя, над яким смерть не має влади. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/blazhennishyy-svyatoslav-prychastyia-tila-i-krovi-spasyatelya-prychastyam-vichnogo-zhyttya-nad-yakym-smert-ne-ma-vlady-5850/>.

Святослав, Прощення гріхів – Святослав: Прощення гріхів, яке нам дано кров'ю Спасителя, отримуємо тоді, коли справді каємося і відчуваємо свою гріховність. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/blazhennishyy-svyatoslav-proshchennya-grihiv-yake-nam-dano-krovyu-spasyatelya-otrymumo-todi-koly-spravdi-kamosya-i-vidchuvamo-svoyu-grihovnist-6033/>.

CREDO – Католицький суспільно-релігійний часопис CREDO. URL: <https://credo.pro>.

Список використаної літератури

1. Ананко Т. Р. Комунікативні стратегії у політичному дискурсі Хіларі Клінтон. *Science and Education a New Dimension. Philology*. 2018. VI (47). Issue 160. С. 7–10.
2. Антіпова О. П. Лінгвофілософські засади сучасного релігійного дискурсу. *Вісник НАУ. Серія : Філософія. Культурологія*. 2016. № 2 (24). С. 36–39.
3. Василенко Е. Н. Языковые средства убеждения в политическом дискурсе. Могилев : МГУ имени А. А. Кулешова, 2018. 164 с.
4. Гончаренко А. В. Компоненти релігійного дискурсу. *Записки з українського мовознавства*. 2014. Вип. 21. С. 61–68.
5. Зелінська О. Прагматика займенників і дієслів у проповідницькому дискурсі А. Шептицького. *Людина в мові і тексті* : колективна монографія / Жила Т. І., Зелінська О. Ю., Тищенко Т. М. [та ін.] ; за заг. ред. проф. О. Ю. Зелінської. Умань : Візаві, 2020. С. 21–37.

6. Зелінська О. Ю. Морфологічні засоби персвазії в пастирських посланнях Андрея Шептицького. *Мовознавчий вісник* : збірник наукових праць. Черкаси, 2019. Вип. 27. С. 50–56.
7. Зелінська О. Ю. Превентив як засіб мовного впливу у пастирських посланнях Андрея Шептицького. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки*. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2017. Вип. 43. С. 95–99.
8. Иссерс О. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи. Изд. 5-е. Москва : Изд-во ЛКИ, 2008. 288 с.
9. Монастирська Л. В. Комунікативні стратегії переконання як одна з характеристик мовної особистості лідера. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія : Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. Т. 3. № 4. Ч. 1. С. 176–180.
10. Петришина О. Дискурсні параметри сучасної української проповіді. *Наукові записки [Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія : Філологічні науки*. 2019. Вип. 175. С. 337–342.
11. Цукур О. Г. Проповідницький дискурс: підходи до визначення поняття. *Психологічні науки: проблеми і здобутки*. 2014. Вип. 6. С. 278–292.
12. Шкіцька І. Ю. Маніпулятивні тактики позитиву: лінгвістичний аспект. Київ : Вид. дім Дмитра Бурого, 2012. 440 с.
13. Шкіцька І. Ю. Тактика солідаризації маніпулятивної стратегії позитиву. *Мова і культура*. Київ : Вид. дім Дмитра Бурого, 2010. Вип. 13. Т. VII (143). С. 40–47.
14. Bizior R. Kazanie jako wspólnototwórczy gatunek wypowiedzi w drugiej połowie XIX wieku. Częstochowa : Wydawnictwo Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Długosza, 2018. 344 s.
15. Zdunkiewicz-Jedynak D. Językowe środki perswazji w kazaniu. Kraków : Wydawnictwo «Poligrafia Salezjańska», 1996. 126 s.

References

1. Ananko, T. (2018). Komunikatyvni stratehii u politychnomu diskursi Khilari Klinton [Communicative strategies in political discourse Hillary Clinton]. In : *Science and Education a New Dimension. Philology*, VI (47), Issue 160, 7–10 (in Ukr.).
2. Antipova, O. P. (2016). Linhvofilosofski zasady suchasnoho relihiinoho diskursu [Linguophilosophical principles of modern religious discourse]. In : *Visnyk NAU. Serii : Filozofia. Kulturolohiia [Bulletin of NAU. Series: Philosophy. Culturology]*, 2 (24), 36–39 (in Ukr.).
3. Vasylenko, E. N. (2018). Yazykovye sredstva ubezhdeniya v polytycheskom diskurse [Language means of persuasion in political discourse]. *Mohylev : MNU imeni A. A. Kuleshova*, 164 (in Russ.).
4. Honcharenko, A. V. (2014). Komponenty relihiinoho diskursu [Components of religious discourse]. In : *Zapysky z ukrainskoho movoznavstva [Notes on Ukrainian linguistics]*, 21, 61–68 (in Ukr.).
5. Zelinska, O. (2020). Prahmatyka zaimennykiv i dielsliv u propovidnytskomu diskursi A. Sheptytskoho [Pragmatics of pronouns and verbs in A. Sheptytsky's preaching discourse]. In : *Liudyna v movi i teksti : kolektyvna monohrafiia [Man in language and text: a collective monograph]* / Zhyla T. I., Zelinska O. Yu., Tyshchenko T. M. [ta in.] ; za zah. red. prof. O. Yu. Zelinskoï. Uman: Vizavi, 21–37 (in Ukr.).
6. Zelinska, O. (2019). Morfolohichni zasoby persvazii v pastyrskykh poslanniakh Andreia Sheptytskoho [Morphological means of persvasia in the pastoral epistles of Andrei Sheptytsky]. In : *Movoznavchyi visnyk : zbirnyk naukovykh prats [Linguistic Bulletin: a collection of scientific papers]*. Cherkasy, 27, 50–56 (in Ukr.).
7. Zelinska, O. (2017). Preventyv yak zasib movnoho vplyvu u pastyrskykh poslanniakh Andreia Sheptytskoho [Prevention as a means of linguistic influence in Andrei Sheptytsky's pastoral epistles]. In : *Naukovi pratsi Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohiiienka: Filolohichni nauky [Scientific works of Kamyanets-Podilsky National University named after Ivan Ohienko. Philological sciences]*. Kamianets-Podilskyi : Akxioma, 43, 95–99 (in Ukr.).
8. Issers, O. (2008). Kommunikatyvnye stratehyy i taktyky russkoi rechy [Communication strategies and tactics of Russian speech]. Izd. 5-e. Moskva : Izd-vo LKY, 288 (in Russ.).
9. Monastyrova, L. (2020). Komunikatyvni stratehii perekonannia yak odna z kharakterystyk movnoi osobystosti lidera [Communicative strategies of persuasion as one of the characteristics of the language personality of the leader]. In : *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Serii: Filolohiia. Sotsialni komunikatsii [Scientific notes of TNU named after V. I. Vernadsky. Series: Philology. Social communications.]*, t. 3, № 4, ch. 1, 176–180 (in Ukr.).
10. Petryshyna, O. (2019). Diskursni parametry suchasnoi ukrainskoi propovidi [Discourse parameters of modern Ukrainian preaching]. In : *Naukovi zapysky [Tsentralnoukrainskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vymychenka]. Serii : Filolohichni nauky [Scientific notes [Central Ukrainian State Pedagogical University named after Volodymyr Vymychenko]. Series : Philological Sciences]*, 175, 337–342 (in Ukr.).
11. Tsukur, O. (2014). Propovidnytskyi diskurs: pidkhody do vyznachennia poniattia [Preaching discourse: approaches to the definition of the concept]. In : *Psykhologichni nauky: problemy i zdobutky [Psychological sciences: problems and achievements]*, 6, 278–292 (in Ukr.).

12. Shkitska, I. Yu. (2012). Manipulatyvni taktyky pozytyvu: lnhvistychnyi aspekt [Manipulative tactics of the positive: the linguistic aspect]. Kyiv: Vyd. dim Dmytra Buraho, 440 (in Ukr.).
13. Shkitska, I. Yu. (2010). Taktyka solidaryzatsii manipulatyvnoi stratehii pozytyvu [Tactics of solidarity of manipulative strategy of the positive]. In : *Mova i kultura [Language and culture]*. Kyiv : Vyd. dim Dmytra Buraho, 13, t. VII (143), 40–47 (in Ukr.).
14. Bizior, R. (2018). Kazanie jako wspólnototwórczy gatunek wypowiedzi w drugiej połowie XIX wieku [Sermon as a community-building genre of expression in the second half of the 19th century]. Częstochowa : Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. J. Długosza, 344 (in Pol.).
15. Zdunkiewicz-Jedynak, D. (1996). Językowe środki perswazji w kazaniu [Linguistic means of persuasion in the sermon]. Kraków: Wydawnictwo «Poligrafia Salezjańska», 126 (in Pol.).

O. Yu. ZELINSKA. TACTICS OF SOLIDARITY IN THE IMPLEMENTATION OF A COMMUNICATIVE STRATEGY OF PERSUASION IN THE PREACHING DISCOURSE

Summary. Introduction. *In recent decades, there have been clear trends in the study of pragmatic aspects of the communicative process in the sacred sphere. Ukrainian linguists, grounding on the significant achievements of foreign scholars, are actively studying the communicative strategies of the language influence and the tactics of their implementation. Less studied in this aspect is the religious discourse, in particular preaching, which determines the relevance of the proposed work.*

The purpose of the article is to describe the linguistic methods of implementing the tactics of solidarity in the preaching discourse.

The texts of sermons of the Ukrainian religious figures of the Orthodox, Catholic and Greek Catholic denominations, as well as congratulatory and pastoral messages, solemn speeches have become the material of the research.

Results. *A sermon belongs to the varieties of the institutional religious discourse. The specifics of the communicative situation in the preaching discourse has a hierarchical character, it is due to the higher status of the preacher as a religious figure. The main communication strategy used by the preacher is the strategy of persuasion. Through persuasion, the priest must affirm or convert the addressee in the faith, affirm Christian values, encourage to follow the norms of Christian morality or compel him to change his behavior if it does not conform to it.*

In order to implement a convincing influence on the addressee in the preaching discourse, the authors of sermons actively use the language tactics of solidarity, which is aimed at rapprochement with the addressee, leveling the distance between the speaker-preacher and the addressees – the faithful, creating a trusting atmosphere. At the heart of the tactics is a person's mental need to be among like-minded people, to be among equals, to belong to the circle of “their own”. Linguistic methods of implementing the tactics of solidarity during preaching are the messaging of information about commonality with the addressee, the belonging to the Christian community, confession of the same values, the same episodes from the past, the same prospects for the future.

Preachers productively use the technique of connecting the audience to a joint action at all stages of speech, as a result of which the recipients realize themselves as co-creators of the sermon.

Close tactics with the audience is facilitated by the tactics of openly declaring the desire to support each of the believers in difficult life situations, the desire to understand and help to correct life's mistakes.

The tool for implementing the tactics in each case is the skillful use of the Ukrainian language resources at different language levels.

Conclusion. *An important tool for implementing the strategy of persuasion in the preaching discourse is the tactics of solidarity with the audience. The researched texts demonstrate various methods for the implementation of solidarity tactics: messaging of information about commonality with the addressee; tactics of connection of the addressee to a joint action, declaration of support and empathy. We observe that the authors of the sermons carry out a purposeful selection of the language resources to implement the tactics of solidarity.*

The prospects for further researches are seen in the systematic study of a set of tactics used to implement the strategy of persuasion in the preaching discourse.

Key words: *sermon, preaching discourse, language tactics, language strategies, language tactics of solidarity, language influence on the addressee, persuasion.*

Надійшла до редакції 12.02.21

Прийнято до друку 05.04.21